

La història serveix per construir i destruir legitimitats

Autor: Andreu Marfull i Pujadas

Data de publicació: 29-07-2020

L'Andreu Marfull ha entrevistat En Pep Mayolas, que fa anys que va trobar el sentit a la manipulació de la història, i això l'ha dut a plantejar escenaris aparentment controvertits que, a poc a poc, sembla que es van fent versemblants.

“La història serveix per construir i destruir legitimitats”

Entrevista a En Pep Mayolas

La història ha estat passada pel sedàs dels poders monàrquic i religiós, que sempre han anat de la mà. En Pep Mayolas ho té clar, perquè fa anys que explora el seu abast, donant recorregut al camí traçat per en Jordi Bilbeny, com fem molts. Però la història alternativa, si és que n'hi ha, està pendent de reescriure's, si és que és possible fer-ho. Es tracta d'un tema pendent, que només ments lliures de prejudicis i de bones voluntats conservadores (massa sovint mediocres i interessades) poden resseguir. És a dir, gent soferta, entregada a la coherència intel·lectual i realment excepcional.

En Pep, des d'una posició raonada i alhora hipotètica, fa anys que va trobar el sentit a la manipulació de la història, i això l'ha dut a plantejar escenaris aparentment controvertits que, poc a poc, sembla que es van fent versemblants. Ens ho apunta el seu llibre, en format novel·la, titulat MADRIX, del 2015. Allà ens mostra un escenari hipotètic realment tèrbol que, a dia d'avui, el 2020, reflecteix una realitat que per primer cop esdevé plausible però que, fins ara, la societat, els mitjans, els polítics i els acadèmics han volgut esquivar. A Madrid hi treballa una estructura de poder que té la missió de protegir la història oficial d'Espanya, la que diu que Catalunya ha estat una raresa hispana, menor, al costat de la Gran Castella, com ho fa la Companyia de Jesús amb els evangelis que l'Església cristiana fa sagrats. En Pep hi veu, altrament, molts espais a explorar que, tots ells, el porten a resseguir un fil que apunta fins a l'arraconament de la dona, que hauria estat la gran autoritat medieval de les terres catalanes i provençals, occitanes, com ho va ser, temps enrere, la jueva Maria Magdalena.

+++

En Pep Mayolas porta molts anys investigant la suplantació de les identitats al voltant de la història dels catalans, des dels fets de la descoberta d'Amèrica i tot el seu context fins al llarg de tot el segle setze. Ens fa referència al llibre MADRIX, que com el seu nom indica fusiona Madrid amb la pel·lícula Màtrix. La idea que ens aporta és que als segles quinze i setze es construeix una història per a Espanya, que no és la correcta, però que es manté fermament protegida fins a l'actualitat, i això afecta als poders de l'Estat espanyol. Diu:

Madrix és un món imaginari generat pels censors reials i la Inquisició als segles XV i XVI, i avui controlat pels ordinadors d'Hisenda i la immersió permanent, dirigida, en una realitat virtual dictada des de tots els mitjans. La història que ens han explicat és el programa de càrrega de Madrix per mantenir-te depenent d'ells, que creguis que no pots viure si te'n separen, que et moriràs si no estàs endollat a ells, quan en realitat és Madrix qui depèn absolutament de tu, de nosaltres, de la nostra energia: és el nostre líquid vital allò que s'enduen, és el fruit de la nostra feina allò que els nodreix, allò que els ha fet tan grans que ara ja gairebé no els podem mantenir.

Pep, com arribes a construir aquest escenari?

Hi tradueixo un fragment de la pel·lícula Màtrix a la realitat catalano-espanyola, amb totes les variants que des del món independentista català coneixem des de fa temps. Hi ha un espoli fiscal; un altre de cultural; i hi ha, com diu en Jordi Bilbeny, intents de genocidi cap a Catalunya perpetuats en el temps.

MADRIX no seria un món imaginari del segle vint o vint-i-u, sinó una història imaginària, on la història real és una altra. Així mateix, també s'hi veu una relació amb la sèrie Sí, ministre, perquè hi apareix el personatge del canceller, que assessora els governs d'Espanya i té un càrrec vitalici que serà prorrogat pel seu propi fill. Es tracta d'un llinatge de cancellers que es dediquen a mantenir informats els presidents fins allà on creuen que han de ser informats.

Pep, al llibre comentes que tenies l'obra gairebé enllestida al 2006, quan va començar la moguda de l'Estatut d'Autonomia i quan encara no existia l'Institut Nova Història. Quan comences a treballar-ho?

Jo sóc amic d'en Bilbeny des de fa molts anys, des de l'institut, el BUP. I vam anar junts a la universitat amb el mateix vehicle. Ell feia Filologia i jo Empresarials. Més tard, ens explicava que en Colom era català, ens regalava fotocòpies i ens convidava a anar a les presentacions, però a mi em costava. A l'any 2006, un amic comú em va convidar a fer la novel·la d'en Colom. Atès que en Bilbeny ja no la faria perquè estava centrat en la investigació, l'havia de fer jo. Aleshores jo tenia inquietuds d'escriptor, em presentava a concursos locals i havia escrit una novel·la. I em vaig posar a investigar, començant pels llibres d'en Bilbeny, amb la voluntat que em sortís un Colom català i poder-lo novel·lar. La idea inicial era representar dues realitats, una que passés al segle quinze, en temps d'en Colom, i l'altra al segle vint o vint-i-u, expressant les equivalències amb les desavinences entre Catalunya i Espanya. Al 2007 ja tenia la part contemporània molt avançada, de fet l'escena que es descriu al llibre és al 2004, però la recerca em va captivar, i vaig anar deixant la novel·la aparcada. Aleshores vaig apuntar-me a cursos de narrativa de l'Ateneu de Barcelona, on em demanaven de fer un projecte de novel·la. Pensava que si m'hi obligaven l'acabaria, però no va funcionar. I així vaig seguir fins al 2015. Va ser aleshores que en Bilbeny em va dir: "és una llàstima que això de MADRIX no ho treguis", i vaig decidir-me a donar-hi un final. Seria un primer intent de veure què passa si fem ficció amb aquests temes d'història.

Aquesta novel·la, que es llegeix molt fàcilment, ja era actual al 2006, si bé es podria dir que ho era més al 2015, i potser encara més al 2020. Fa la impressió que l'escenari que hi representes s'ha anat complint. Hi narres que el canceller explica al president del Govern d'Espanya, un tal José Luís, que en Colom era català. Però que no només ho era en Colom, sinó també n'Hernán Cortés, en Francisco Pizarro, en Juan Sebastian Elcano, l'Américo Vesputio, el Gran Capitán, Garcilaso de la Vega, El Bosco, Fray Luis de León, Miquel de Cervantes i Santa Teresa de Jesús. Les identitats de tots aquests personatges haurien estat suplantades. És una feina que has treballat, amb tot un equip de persones al capdavant de les quals hi ha en Jordi Bilbeny. Pep, quan es comença a fer tan gran aquesta idea de la suplantació de les identitats?

Bé, en Jordi porta treballant-ho des de fa ja uns trenta anys. A finals dels noranta ja deia que Santa Teresa era catalana. Recordo que em va dir: "Acabo de llegir El libro de la vida i hi he subratllat un munt de catalanades; aquesta dona havia de ser catalana, no sé qui és però era catalana". Bo i mirant l'arbre genealògic dels Cardona se'm va acudir de confrontar les quatre dades biogràfiques que teníem de l'abadessa de Pedralbes Teresa de Cardona (1494-1562), amb les de Teresa d'Àvila. Amb en Jordi vam anar un dia a Pedralbes i, entrant a l'església, a mà

esquerra, vam veure-hi una capella amb una pintura que recordava Santa Teresa de Jesús. Ens va resultar suggerent. A partir d'aquí en vaig seguir el fil, que he anat treballant els darrers anys.

Jo només faig que pujar a un tren que ja està en marxa. Vaig lligant caps, i sovint m'hi passo moltes hores al dia, per arribar a diversos resultats. El tema d'en Pizarro que també has anomenat, en canvi, és una idea molt poc treballada. Hi vaig veure el personatge d'en Francesc de Castre-Pinós de So i Carròs i ho vaig plasmar en una nota de recerca, no és ni un article, només un suggeriment. A partir d'aquí s'hauria d'anar treballant.

Hi ha espais de la recerca que requereixen d'hipòtesis. Quan comences una investigació fas una hipòtesi i després la contrastes. Si no és suficientment concloent és un resultat, com ho és que sigui concloent o bé que en canvi es tracti d'una hipòtesi equivocada (cosa que rarament es publica). Estem parlant d'investigació.

Pep, hi ha una part d'aquest personatge, d'en Castre-Pinós, que té un vincle familiar amb l'amant del rei Catòlic, en Ferran. A més, són un gran llinatge d'arrels templeres, amb almiralls de grans poders militars.

Et refereixes a Aldonça Roig d'Ivorra, que acompanya Ferran el Catòlic a totes les campanyes militars disfressada d'home. Intenten casar-la amb un tal Berenguer, però no s'hi avé, i el 1475 acaba casant-se amb en Francesc de Castre-Pinós. Aleshores, fent anar el terreny de les hipòtesis, et preguntes si es va casar prenyada del rei. Això explicaria en part la glòria d'en Pizarro com a conqueridor del Perú. De fet, Aldonça ja li havia donat Alfons d'Aragó al rei Ferran, el qui seria arquebisbe de Saragossa [i Patriarca de Jerusalem], i possiblement una filla, na Joana d'Aragó.

Es tracta d'uns llinatges que són poc presents a la història d'Espanya, i gens a la que es difon a l'escola pública. Però els passa com als Colom de Barcelona. Desapareixen del mapa. Acaben essent realment insignificants al llarg del segle setze, després de tenir un passat recent espectacular.

Pep, també hi ha el personatge d'El Gran Capità, gran militar al quals'atribueix la victòria al capdavant de les tropes de Ferran el Catòlic per la recuperació del Regne de Nàpols. T'he sentit dir que eren els ducs de Cardona.

Aquesta identificació sembla bastant més clara. El primer que en va trobar fonts va ser en Josep Barba, de Molins de Rei. Quan li vam suggerir que el Gran Capità podia ser un Cardona va topar amb un tal Consalvo Hernández de la casa d'Aguilar i «de patria Cardonese». Això en un llibre sobre la història civil del Regne de Nàpols. Sabem que l'autor d'aquesta història, en Pietro Giannone, en va fer dues primeres edicions, la primera el 1723, i va passar dotze anys a les masmorres de la Inquisició de Torí, on va ser obligat a reformar la seva obra. Morí al 1748 i, bo i així, a L'Haia, el 1753, sortí una nova edició del llibre encara amb la patria Cardonese. Ara bé, a l'edició de 1762, el Gran Capità ja ha passat a ser de patria Cordovese. En aquesta obra també s'afirma, per cert, que en Juan de Valdés, el germà del Secretari de Carles V, era català, quan la història oficial el fa de Cuenca. En Valdés era erasmista, teòleg i membre de l'acadèmia pontiana de Nàpols, i exiliat de la península ibèrica, perseguit per la Inquisició.

A més, els Córdoba i els Cardona tenen el mateix escut. Tres barres vermelles sobre fons daurat.

Exacte. Els Fernández de Córdoba tenen uns senyals heràldics d'origen català. Després, en Felip Rodríguez, de l'INH, descobreix més fonts que ens empenyen a concloure que els Fernández de Córdoba és com es coneixien els Cardona a Andalusia.

Els Cardona, per als qui no dominen la història medieval, és el llinatge català més poderós. La història oficial ens els fa família reial.

Potser a l'inici de l'era medieval era una casa nobiliària de tantes, equiparable als Urgell, als Montcada o als Centelles. Però al segle quinze acaben essent la família aristocràtica més prominent i destacada, i els que acaben aplegant més títols, més enllà de Catalunya, també. Segurament ho van ser d'Espanya, a través dels Fernández de Córdoba i qui sap si els Mendoza. A València hi havia també Cardones importants, que podrien ser desdoblements del mateix llinatge. De fet, acaben entroncant-se fins i tot amb els Colom oficials, amb el llinatge del descobridor. Però els Cardona principals, oficialment, acabaran fosos amb els Ducs de Medinaceli. Castella acaba fent un gran embut on tota la noblesa catalana hi passa per convertir-se en noblesa castellana. Ara bé, la noblesa catalana és molt anterior a la castellana. He llegit que fins a Enric II de Trastàmara, el «de las mercedes», no hi ha nobles a Castella. Això dit per historiadors castellans.

Molt interessant. Es tracta d'una usurpació d'identitats ben mesurada, i treballada.

Reprenent el fil inicial, hi ha un tema de MADRIX que em té, personalment, intrigat. Trobo que és molt important. Creus

que realment existeixen uns poders que treballen per un projecte usurpador, espoliador, d'Espanya? Uns poders que fan valer una història pel seu propi benefici?

Jo crec que, dit així, sona a conspiració sense fonament, a mania d'independentista català. Però té sentit. Si resseguim el fil de la història, els catalans es revolten contra els reis, repetidament. Passa al segle quinze, contra Joan II; i al segle setze Felip II ve a Barcelona a jurar la presa de possessió dels títols comtals, el 1564, vuit anys després d'haver-se convertit en rei dels dominis hispànics, el 1556, per abdicació del seu pare. És més, només ve a Catalunya a les Corts de 1564 i a les de 1585. O sigui, es percep una hostilitat entre el rei i els catalans. Sembla que després de l'alçament contra Joan II els catalans són assenyalats com a súbdits ingrats, com a vassalls indòmits o digues-li com vulguis. El rei pren la determinació que Catalunya no pot ser mai més la seu de la monarquia. Catalunya passa a ser un territori perifèric, que s'ha d'erosionar; que ha de perdre tots els privilegis i llibertats; que se l'ha d'esborrar de la història. La concòrdia que, se'n diu, hi va haver entre Joan II i els catalans no pot ser veritat. En aparença ho és, però després veiem que la Cort es desplaça a València i arriba a Madrid. I aleshores veiem els catalans rebel·lant-se al Corpus de Sang, el 1640; després a la Guerra de Successió, al segle divuit; en temps de les bombes de l'Espartero, al segle dinou, etcètera.

Hi ha un moviment de poders, que passen de Barcelona a València, que coincideix amb el papat dels Borja i l'esplendor eclesiàstic, militar i literari de València. I després se'n van cap a Madrid. Però clar, la història oficial no ens en dóna una raó convincent. D'alguna manera, aquesta història té a veure, si l'enllacem en un context una mica més ampli, amb la construcció dels poders de Sant Pere del Vaticà. És a dir, pot tenir a veure amb la caiguda de Constantinoble i el replegament cap a Europa del cristianisme. Recordem que els cristians ocupaven també la mar Negra i altres dominis, també a l'Orient Mitjà. Hi havia una presència cristiana respectada, amb els seus patriarques a Antiòquia, a Jerusalem o Alexandria. Però després tot es replega a Europa, i hi ha una lluita entre els reis de França i els reis catalans pel control de Nàpols, al segle quinze, per influir sobre Roma, que ocasiona una catalanització i un afrancesament d'Itàlia. És a dir, la història passa per Itàlia, Catalunya i França abans de castellanitzar-se. Pel camí, s'escriuen les respectives històries, però quan es fa entenc que hi ha temes dels quals, probablement, no se'n vol parlar, o no se'n sap. Són temes escabrosos, complicats. Tot dóna voltes sobre això.

Pep, vist així, la meva pregunta és: quan creus que comença a escriure's la història que ens han deixat com a oficial? Es fa sobre la marxa? Jo no ho crec, penso que necessàriament s'ha de fer a posteriori. Però, què en penses?

Des del moment que l'Església catòlica es veu com a redactora de la història, en una època en què els reis possiblement eren analfabets o tenien poca formació, s'acapara el poder de la comunicació. En dominar el monopoli de l'escriptura poden deixar escrit allò que els convé. Això ve d'una tradició que fins i tot deu ser pre-cristiana. T'explica la nissaga dels déus si la cosmovisió és politeïsta, o si ets monoteïsta la seva família. T'ho explica tot: qui ets, d'on venim i per què has de ser fidel a Déu; com t'has de portar. Tot es fa de tal manera que hi ha sempre una complicitat entre el poder laic i el religiós. Han d'anar junts, i quan no ho fan, passen coses. A canvi de protecció i reconeixement, l'un sempre construeix el relat afavorint l'altre. Al segle quinze, amb una Inquisició que ve dels temps dels càtars i ha anat quedant més aviat flonja, elàstica o laxa, amb la imminent coronació de Ferran el Catòlic el 1478 es demana al Papa Sixte IV, un Rovira que també deu ser català, una reforma de la Inquisició. I es fa des de València. D'entrada perquè els cristians vells, penso, n'estan fins al capdamunt de veure l'aparell del rei farcit de conversos, que són cultes, tenen molt de poder i són un entramat familiar que acapara molts càrrecs poderosos. I els cristians volen poder accedir a aquests llocs. Amb una Inquisició més incisiva, capaç de perseguir qualsevol cosa que es pugui dictaminar com a herètica, tot canvia. Penso que a partir del disgust del rei Joan II amb Catalunya, terra de forta presència jueva i conversa, es comença a concebre una història de Castella que ha de ser més antiga que la catalana; més prominent i més farcida de gestes.

El marquès de Lozoya diu que Castella era un grup de ciutats-repúbliques independents. Les Corts castellanques eren la representació de les disset ciutats més importants i allà es parla de subsidis i de poca cosa més. No hi ha ni noblesa ni clero a les Corts, només es reuneixen molt de tant en tant. El clero i la noblesa castellans, diuen, només es convoquen excepcionalment a les Corts de Toledo, el 1480, i després un parell de vegades amb Carles V, al 1527 i al 1538. Les Corts castellanques no existeixen, són senzillament reunions dels representants de les ciutats amb els dels monarques, per pagar un tribut. Són una invenció. En Jordi Bilbeny, al seu darrer llibre Carles I sense censura, demostra que les preteses Corts «castellanques» de 1527 són les Corts de València.

Aquest encaix és el que estic treballant als darrers anys. Hi veig un desdoblament dels reis catalans en què se'ls ha fet castellans. Es refà tota la història per dir que aquests reis lluitaven contra els catalans. Per mi, els Trastàmara no van existir. Els reis castellans no van existir i es comença a escriure el relat de Castella en temps de l'anomenada Guerra Civil Catalana (1462-1472), com una necessitat de desproveir Catalunya del poder reial.

Vols dir el poder reial i el convers. Abans citaves que hi ha un poder convers a les estructures monàrquiques que molesta.

Molesta la catalanitat, i molesten els jueus conversos, i els jueus, que encara n'hi havia. Hi ha una reacció de la monarquia que aprofita que l'Església sempre està disposada a fer allò que calgui per mantenir el poder. S'ataca els pobles lliurepensadors, lliureelectors.

Altrament, al meu entendre, i això no ho tinc escrit però n'he parlat en algun Simposi, a Catalunya no hi havia reis amb poders absoluts. El canvi de ceptre era per via femenina. Érem una societat matriarcal, i els reis es nomenaven per elecció. Si ens fixem en la fórmula de recepció i acatament del jurament dels reis per part dels nobles, diu més o menys (cito de memòria, no literalment): “nosaltres, que som igual que vos i que tots junts som més que vos, acceptem el vostre jurament i us professarem fidelitat i obediència si ho feu bé; si no ho feu bé, no”. Això no sembla un jurament a un príncep de la sang. Sembla la fórmula de coronació d'un rei sobrevingut, escollit entre una sèrie de candidats, o l'acceptació formal del marit de la reina.

Permet-me fer-te una altra pregunta. Deies que els Trastàmara no van existir i que els reis de Castella són una invenció fins al segle quinze; que són un desdoblament. Aleshores, és possible que en aquest replegament dels poders romans, grecs i cristians d'Orient cap a Europa, vinguessin cap aquí unes famílies, uns capitals i uns poders que diguessin: “aquest regne és nostre; tot el que teniu us ho hem donat nosaltres; aparteu-vos o caseu-vos amb la nostra descendència”. Podria ser aquest el motiu de la suplantació d'un llinatge, entre els segles quinze i setze? Això podria explicar la manipulació de la història?

Et refereixes als Àustria?

Parlo d'una història en què, com diu l'oficialitat, al llarg dels segles catorze al setze passa per les Espanyes un llinatge nou que són els Trastàmara, que primer ocupen Castella i després intenten ocupar Portugal, si bé no ho aconsegueixen, i més endavant ocupen el que es diu la Corona d'Aragó. Però no són els qui se'ns diu que van ser: una branca reial de Galícia. D'aquesta manera, aquest llinatge, al cap de poc més d'un segle, es substitueix pels Habsburg, els Àustria, que tampoc són tant germànics com se'ns diu, i prenen el control de gairebé tota Europa. És a dir, es posa fi a la Casa de Barcelona i apareixen els Trastàmara, que curiosament mai aprenen català tot i ser(segons la versió oficial) família directament emparentada amb la Casa de Barcelona; i després apareixen els Habsburg i ocupen els poders de Castella i de tots els Regnes, el Principat i els comtats de l'anomenada Corona d'Aragó.

Vist així, la pregunta és: t'has plantejat mai si aquesta transició, que se'ns ha explicat d'aquesta manera, en veritat n'amagui una altra que és la vinguda d'uns poders de Bizanci molt poderosos, molt rics, de la mà d'un poder eclesiàstic de Constantinoble que s'instal·la a Roma i a València?... que pren possessió d'Occident per refer-se i des d'allà reconquerir el món?

Pot ser que tinguis raó, que vinguin de Bizanci, o de Rússia, qui sap. Però jo no m'ho he plantejat d'aquesta manera. El que sí que entenc és que entre aquests segles hi ha d'haver un abans i un després, on nous poders es treuen de sobre el poder de la dona. Per ells no pot ser que la dona sigui la transmissora dels drets; que un home tingui un fill i hagi de governar la filla. Hi veig una rebel·lió masculina que va erosionant l'autoritat de les dones. Crec que els poders masculins busquen entronitzar una jerarquia superior a una reina, un papa o un emperador, per poder fer el tomb definitiu i instaurar la successió masculina a casa nostra.

Aquí tenim dones governant fins a Joana la Boja, que és obligada a passar el pòndol al seu fill, o governa amb son fill. A Catalunya i a Barcelona s'encunya moneda amb l'efígie de tots dos, mare i fill. I així que mor la Joana, el 1555, el rei i emperador Carles abdica dels dominis al cor d'Europa. El 1556 ho fa sobre els dominis hispans a favor del seu fill Felip II. Crec que és en aquest moment i per aquesta via, amb l'emperador abdicant en el seu hereu mascle, que s'imposa la successió masculina al tron. El fet que Felip II s'esperí 8 anys a venir a jurar com a rei dels catalans, des de l'abdicació del seu pare, potser reflecteix el temps que trigarien els seus agents a crear un clima propici per a l'acceptació de Felip i la seva successió masculina.

Joana la Boja és un personatge digne d'estudi. Si hi ha un personatge castellà que ha estat maltractat per la història és ella. Com hi veus la relació amb la història dels catalans?

Jo crec que és l'última reina catalana. Al seu fill, si és que ho és, el fan emperador. I probablement l'imperi Habsburg també és català. Hi veig un imperi que ha de lluitar contra les dissidències religioses. I aquí és on crec que ens intenten fer passar bou per bèstia grossa. Hi ha el projecte de substituir la societat matriarcal per una de masculina. L'abdicació de Carles indica això.

Aquest escenari, però, ens planteja un gran problema. Quin és el procés de recerca que es pot seguir? Habitualment el que es fa és anar als arxius, però si hi ha hagut una manipulació de la història ja es deuen d'haver encarregat de purgar-los. El que es coneix com l'Arxiu de la Corona d'Aragó, que en realitat s'hauria de dir Arxiu Reial de Barcelona, és intervingut per la Santa Inquisició des del segle setze al dinou. Clar, què podem esperar trobar-hi si han estat tots catalogats i intervinguts per les forces manipuladores? Si no es pot comptar amb els arxius, que han estat controlats aferrissadament per l'església i la monarquia, que són al darrera de la manipulació de la història, de quina manera es pot entendre el mètode de recerca que utilitzeu tu, en Jordi Bilbeny i d'altres investigadors de l'Institut Nova Història?

Cal començar treballant amb hipòtesis, si cal amb cert grau d'especulació, que es poden pensar forassenyades. Però com a hipòtesis prenen viabilitat conforme van incorporant evidències. En alguns casos, el meu mètode és fer-me un esquema mental del què podria ser, degudament justificat, i aleshores ho treballo, perquè hi ha indicis. Per exemple, el jesuïta Joan de Mariana, entre els segles setze i disset explica que a la mort de Joan I, el comte de Foix reclama el tron de Catalunya per a la seva esposa, la filla de Joan I. El reclama en base «al costum tan rebut i guardat tostemps que les fembres heretin los regnes». Caram. D'on surt aquest costum? Quan l'hem vist? On s'ha il·lustrat? No es correspon amb la història dels reis anteriors, des de Jaume I sense anar més lluny. Quan han heretat les reines?

Així mateix, al segle quinze veiem unes reines protagonistes, molt poderoses. És el cas de la reina Maria de Luna, que diuen era millor governant que el rei Martí I l'Humà, el seu marit. Després tenim la dona de Ferran I d'Antequera, Elionor d'Alburquerque, de poca rellevància, però després ens trobem amb la reina Maria, que governa tota sola en absència del seu marit, n'Alfons el Magnànim, que es troba a Nàpols, durant vint-i-sis anys. Per tant, trobem unes dones a les quals se'ls reconeixen uns mèrits impressionants com a governantes. És molt possible que la Guerra Civil catalana tingui lloc, entre d'altres motius, perquè Joan II vol ocupar el tron en lloc de la princesa a qui pertoca per successió natural. I just en acabat de la Guerra Catalana, la disputa pel pretès tron de Castella té lloc entre dues dones: Joana la Beltraneja i Isabel de Castella. I guanya Isabel, que té una personalitat espatarrant. En aquesta línia, probablement, Ferran és un rei que ve de Nàpols, de Sicília o qui sap, potser de Bizanci. I sempre ens recorden que és un rei consort. I al final qui succeeix Isabel la Catòlica? Doncs una altra dona: Joana la Boja. I això passa fins que aquesta dinàmica es trenca. Aquesta tradició s'estronda quan arriba l'emperador Carles. L'emperador no deixa que la seva filla Joana d'Àustria, la regent en l'absència de Felip II, assoleixi el tron.

I als arxius què hi trobarem? Doncs rastres de personalitats de reines molt fortes, que sempre ens diuen que es van veure obligades a governar perquè es morí el seu marit o bé o va caure malalt, va estar absent o se li va morir el príncep hereu. O boges quan se les vol excloure dels honors històrics.

Entenc. Es crea una hipòtesi i es construeix un espai de recerca que la treballi i la desenvolupi, fins on tingui sentit, per trobar respostes a un tema complex que ha estat adulterat a consciència.

Es tracta de recopilar dades que puguin arribar a verificar aquesta hipòtesi, o a refutar-la.

I hi ha altres tècniques. Dies enrere entrevistava en Jordi Bilbeny i em comentava que una de les línies que el va portar a dubtar de la història oficial era la presència de nombroses catalanades als textos, quan se'ns diu que hi va haver una decadència catalana, mentre que a l'inici d'aquesta entrevista ens deies que hi ha llibres que contradiuen a la història oficial, com el del segle divuit que fa dels Fernández de Córdoba uns Cardona. També hi ha llibres d'aquesta època que ens diuen que la descoberta i en Colom van ser catalans. És un tema apassionant.

Pep, tota aquesta aproximació a un poder matriarcal que fas, dels poders dels catalans i dels Foix, més amunt dels Pirineus, no t'ha fet pensar mai que té un paral·lelisme amb la tradició jueva de transmetre l'essència jueva a través de les dones? Pot haver-hi una història amagada, que és superior? Una història paral·lela que s'ha esborrat i ens apunta a un poder jueu superior al què ens han dit?

Realment, jo trobo a faltar als meus estudis la concepció d'una societat molt marcada pel judaisme, de forta cultura jueva. Els jueus són els grans transmissors del coneixement medieval, i Catalunya és una terra de pas. El llibre d'en Manuel Forcano, Els jueus catalans, ja ens demostra que hi ha una comunitat jueva potentíssima a Catalunya, a nivell d'estudis teològics, etcètera; i de refugi, com la migració jueva provinent de Granada. Catalunya allotja una gran Catalunya jueva.

Podria ser que la història dels comtes catalans en veritat amagui, fent-ne una hipòtesi, un principat jueu? Una casa reial jueva que també ha estat esborrada de la història?

Per començar, es diu que els templers es creen aquí amb n'Hug de Pinós, al Cadí, a Bagà (Berguedà), i aquest personatge dialoga amb el fundador de l'Orde del Temple, que com sempre ens diuen que és estranger, Hug de

Payns. I als Pirineus és on es diu que ve a parar el llinatge de Maria Magdalena, quan fugí de Jerusalem.

Maria Magdalena era jueva.

Exacte, i es diu que arriba als Pirineus.

Entre Narbona i Puigcerdà. Ho comentava perquè és un tema que penso té recorregut. Hi ha gent preparada per tractar la qüestió jueva catalana. És cert que partim d'una ignorància construïda des de l'Espanya catòlica, però hi ha qui ho treballa. Altrament, des de l'INH, amb un coneixement acumulat tan complex, que treballa l'espai de l'especulació, també ho es pot treballar.

Pep, vols fer una darrera aportació respecte al tema de la suplantació de les identitats i l'actualitat?

A l'època actual estem igual que fa 5 segles. Estem vivint una època en què el xip castellà, que ens ha expulsat de la hispanitat, segueix actiu. Els catalans som tan hispans com els castellans i els portuguesos, però l'espanyolitat castellana segueix suplantant la nostra identitat. Quan uns arquitectes d'Olot guanyen un premi internacional són espanyols, quan un català comet un assassinat a Taiwan és un criminal català. És aquesta doble vara de mesurar que sempre existeix i forma part del relat. Això ho explico força més bé al pròleg que vaig escriure per al nou llibre d'en Bilbeny, Carles I sense censura. Vaig estar quaranta dies treballant-lo.

Creus que, per vèncer aquest trasllat dels poders catalans cap a Madrid, cal avançar en la via de la reconstrucció històrica?... per tòrcer aquesta MADRIX?

És una de les vies. La història és un constructe que serveix per atorgar legitimitat. Això és el que hem après al llarg del temps. En base a què no podem reivindicar la nostra independència? Doncs perquè "nunca fuisteis nación, formabais parte del Reino de Aragón"; "¿qué dice aquí?, Corona de Aragón, en ningún sitio dice Corona de Cataluña".

Així de simple i de dramàtica és la qüestió.

Exacte. Històricament qui ets? Ningú. I com que no ets ningú no tens cap dret a reivindicar res.

Només faltaria que "ningú" pogués reclamar res.

No pots reclamar perquè no ets ningú. I qui ho diu? La història. La història serveix per treure i donar raons polítiques. Per construir i destruir legitimitats.

Aleshores, com es pot aconseguir la independència si aquesta història esborrada no es vol treballar des de la universitat catalana?

La independència ha d'arribar per altres vies i en base a tot un conjunt de raons objectives, no només esgrimint que és un dret històric. Nosaltres de moment intentem refer aquesta pota, però amb els mitjans que tenim només li podem posar una crossa. L'INH està posant una crossa històrica a l'argumentari de la independència, però mentre la universitat no s'hi afegeixi això continuarà essent una crossa, una pota de pal, no una de natural amb la qual es pugui sostenir un pedestal històric que legítimi el dret a la independència, de forma clara i concloent.

20 de juliol del 2020

Andreu Marfull/Pep Mayolas

<https://andreumarfull.com/2020/07/26/construir-i-destruir-legitimitats-pep-mayolas/>